

DOI 10.32782/2786-8559/2024-4-13

УДК 334.012.63/.64:355(477)

Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

**ГРАНТИ УКРАЇНСЬКОГО ФОНДУ СТАРТАПІВ
ДЛЯ ПІДТРИМКИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ**

У статті досліджено можливості грантової допомоги Українського стартап-фонду і Western NIS Enterprise Fund. Продемонстровано, що для українських технологічних стартапів є актуальним цей інструмент фінансової підтримки, зокрема гранти у розмірі від 25 000 до 50 000 дол. Грантове фінансування можна використати на статті витрат, що стосуються реалізації стартап-проекту: оплата заробітної плати членів команди, консультаційні послуги, придбання обладнання, маркетинг та просування на ринку. Окреслено фокусні сфери грантової підтримки, а саме: AR/VR, blockchain, медицина, енергетика, фінтех, штучний інтелект, електронний уряд, legaltech та біотехнології. У дослідженні наголошено на тому, що профінансованими грантовими ресурсами Українського фонду стартапів можуть бути проекти на pre-seed та seed стадіях. Акцентовано на тому, що грантова програма дозволяє стартап-компаніям розвиватися та випускати на ринок нові або вдосконалені технології, товари, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру. Продемонстровано алгоритм відбору проектів, який складається з таких етапів розгляду заявок та оцінювання: внутрішній комплаєнс, експертне оцінювання, пітч та оцінювання конкурсною комісією, затвердження Наглядовою радою Фонду. Проаналізувавши конкурсну документацію, ми сформуваємо низку рекомендацій для стартаперів, які планують брати участь у конкурсному відборі проектних пропозицій. Зазначено, що за умови дотримання організаціями-заявниками всіх критеріїв прийнятності грантової програми та розробки проекту згідно з рекомендаціями проектні пропозиції стартаперів мають високі шанси бути гідно оціненими конкурсною комісією, яка приймає рішення про надання фінансування проектам. Роль УФС у процесі становлення стартап-екосистеми надзвичайно важлива, а його спільна грантова програма з WNISEF здатна якісно змінити хід розвитку технологічних компаній. Підсумовано, що ефект від цієї підтримки буде відчутний на рівні процесів стимулювання економічного зростання та посилення міжнародного іміджу України.

Ключові слова: гранти, Український фонд стартапів, Western NIS Enterprise Fund, гранти для технологічних компаній, гранти для стартапів, можливості програми, вимоги програми.

Mariana Kobelia-Zvir

Lviv University of Trade and Economics

**GRANTS OF THE UKRAINIAN STARTUP FUND
TO SUPPORT TECHNOLOGY COMPANIES**

The article examines the possibilities of grant assistance of the Ukrainian Startup Fund and the Western NIS Enterprise Fund. It has been demonstrated that this instrument of financial support is relevant for Ukrainian technology startups, in particular, grants in the amount of 25,000 to 50,000 dollars. Grant funding can be used for expenses related to the implementation of the startup project: payment of salaries of team members, consulting services, purchase of equipment, marketing and promotion in the market. Focus areas of grant support are outlined, namely: AR/VR, blockchain, medicine, energy, fintech, artificial intelligence, e-government, legaltech and biotechnology. The study emphasizes that projects at the pre-seed and seed stages can be funded by grant resources of the Ukrainian Startup Fund. It is emphasized that the grant program provides an opportunity for start-up companies to develop and release new or improved technologies, products, organizational and technical solutions of a production, administrative, commercial or other nature to the market. The project selection algorithm was demonstrated, which consists of the following stages of application review and evaluation: internal compliance, expert evaluation, pitch and evaluation by the tender committee, approval by the Fund's Supervisory Board. After analyzing the tender documentation, we formulated a number of recommendations for startups who plan to participate in the competitive selection of project proposals. It is noted that, provided that the applicant organizations comply with all the eligibility criteria of the grant program and develop the project in accordance with the recommendations,

the project proposals of startups have a high chance of being properly evaluated by the tender commission, which makes a decision on providing funding to projects. The role of the UFS in the process of formation of the startup ecosystem is extremely important, and its joint grant program with WNISEF can qualitatively change the course of development of technology companies. It is concluded that the effect of this grant support will be felt at the level of processes of stimulating economic growth and strengthening the international image of Ukraine.

Keywords: grants, Ukrainian Startup Fund, Western NIS Enterprise Fund, grants for technology companies, grants for startups, program opportunities, program requirements.

Вступ. У період швидкого технологічного розвитку компанії, які працюють у галузях AR/VR, blockchain, медицини, енергетики, фінтеху, штучного інтелекту, електронного уряду, legaltech та біотехнологій, відіграють ключову роль у стимулюванні економічного зростання та зміцненні міжнародного престижу України. У 2024 році Український фонд стартапів (УФС) та Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) актуалізували для підтримки технологічних компаній в Україні грантову програму. Ця ініціатива спрямована на активний розвиток інновацій, зміцнення економіки країни та підвищення глобальної конкурентоспроможності українських проектів. У межах такої програми передбачено виділення загальної суми 2,5 мільйона доларів США для підтримки перспективних українських компаній на етапах pre-seed та seed [2]. Дана програма охоплює широкий спектр індустрій, особлива увага приділяється компаніям на ранніх стадіях розвитку [3].

Питання щодо залучення і використання коштів міжнародних фондів та грантових програм, у тому числі і можливості Українського фонду стартапів, досліджували такі науковці: О. Левковець, О. Дмитрієва, Н.Б. Демчишак, М.О. Хильченко, Г. Сиротюк та ін. [1; 5–9].

Н.Б. Демчишак, М.О. Хильченко наголосили: «Підтримка стартапів є комплексним процесом, реалізація якого включає: збільшення інвестування з боку держави, зокрема грантового (через Український фонд стартапів тощо), та, як наслідок, забезпечення розвитку стартап індустрії на території країни, а також оптимізацію оподаткування працівників ІТ галузі» [8].

Г. Сиротюк зазначала: «Для розвитку та стимулювання інновацій започатковано Український фонд стартапів (USF), зокрема надаючи гранти, сума яких більше 6 млн. грн., та фінансуючи навчання в національних та міжнародних акселераторах. Це одна з ключових організацій у країні, яка допомагає технологічним стартапам залучити кошти на ранніх етапах та запустити власні проекти» [1].

Розвідки цих науковців більшою мірою стосувалися становлення стартап-екосистеми в Україні, а також розвитку інноваційного підприємництва та ролі Українського фонду стартапів у ньому. Водночас поза увагою дослідників залишилося питання грантових можливостей Українського

фонду стартапів для підтримки технологічних компаній в Україні.

Матеріали та методи. Досліджуючи дану тему ми зверталися до нормативно-правових актів, конкурсної документації фондів та грантових програм, а також до публікацій науковців. Методи, які були застосовані під час дослідження: опис аналіз, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація, а також системний та функціональний тощо.

Цілями статті є дослідження можливостей грантової програми Українського фонду стартапів щодо надання підтримки для технологічних компаній, виявлення специфіки та пріоритетів, а також особливості участі заявників у її грантових конкурсах і на цій основі розроблення рекомендацій для організацій щодо отримання грантового фінансування.

Результати. Провідну роль у процесі розвитку та зміцнення економіки України відіграють технологічні компанії, які надають можливість вирішувати проблеми ключового економічного ресурсу за допомогою своїх технологій, моделей, інфраструктури, продуктів, послуг тощо. Український фонд стартапів, який є недержавною інституцією, сприяє залученню фінансування для інноваційних проектів та технологічних стартапів на їх ранніх етапах розвитку.

УФС [10] і WNISEF [14] започаткували грантову програму підтримки українських технологічних компаній з метою стимулювання розвитку інновацій, економічного підсилення країни та підвищення глобальної конкурентоспроможності українських проектів [2].

Фокусними тематичними напрямками підтримки програми є: AR/VR, blockchain, медицина, енергетика, фінтех, штучний інтелект, електронний уряд, legaltech та біотехнології. Отже, у пріоритеті грантодавця – фінансування сфер, які відіграють ключову роль у стимулюванні економічного зростання та зміцненні міжнародного престижу України [3].

Проведений аналіз умов надання грантової підтримки Фонду вказує, що її відмінною особливістю є набір критеріїв прийнятності для заявника, а саме:

– заявниками повинні бути зареєстровані у встановленому законом порядку суб'єкти підприємницької діяльності, які одночасно націлені

на отримання прибутку та/або досягнення соціального ефекту шляхом випуску на ринок нових або вдосконалених технологій, товарів, організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру;

– здійснюють глобально орієнтовану діяльність, що базується на повторюваній масштабованій бізнес-моделі;

– не отримували інвестиції, та/або грантові кошти, та/або державну допомогу на суму, що сукупно перевищує п'ятсот тисяч (500 000) доларів США у еквіваленті станом на дату подачі заявки за весь період діяльності;

– сукупний дохід не перевищує п'ятсот тисяч (500 000) доларів США у еквіваленті станом на дату подачі заявки за останній рік діяльності.

Програма висуває до заявників ряд обмежувальних критеріїв, що спостерігаються і в інших фондах та програмах, а саме: не можуть претендувати на грант:

– суб'єкти, які займаються організацією азартних ігор, виробництвом та реалізацією алкогольних, тютюнових виробів, зброї та боєприпасів, ядерних матеріалів, а також будь-якого іншого майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України;

– суб'єкти, які станом на дату подання заявки фактично перебувають та провадять свою підприємницьку діяльність на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, яка включена до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Мінреінтеграції;

– суб'єкти, які провадять підприємницьку діяльність та мають дочірні підприємства на території Російської Федерації та/або Республіки Білорусь та інших країн, включених до санкційного списку;

– суб'єкти, які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), визначені відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних (спеціальних) економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України «Про санкції» [4];

– проекти, які вже були подані та за результатами конкурсу профінансовані в межах грантових програм BRAVE1 [11] та акції Європейської ради з інновацій на підтримку української глибокотехнологічної спільноти, координованої FundingBox [12];

– заявники, які виготовляють/створюють обладнання, матеріали, продукцію, товари та/або інші вироби військового призначення [3].

На думку експертів, перевагами програми є те, що:

1. Профінансованими можуть бути проекти на pre-seed та seed стадіях. Pre-seed етап – фаза роз-

витку проекту заявника, при якій відсутній MVP (minimum viable product), у цей час діяльність заявника спрямована на його розробку з метою подальшого виведення на споживчий ринок. Seed етап – фаза розвитку проекту заявника, що має MVP та вийшов на споживчий ринок. Варто зауважити: розробники грантової програми трактують MVP як ранню версію проекту, що вже вирішує принаймні одне завдання потенційного клієнта/споживача.

2. Сума фінансування на pre-seed етапі може сягати 25 000 доларів, на seed етапі – до 50 000 доларів.

3. Грантове фінансування можна використати на статті витрат, що стосуються реалізації стартап-проекту, але дотримуючись наступних обмежень:

а. Заробітна плата з урахуванням всіх податків та зборів, зокрема ІТ фахівців відповідної кваліфікації та з відповідним досвідом роботи, повинна відповідати загальному рівню заробітних плат ІТ-фахівців в Україні [13], інших фахівців – ринковому рівню заробітних плат відповідних фахівців в Україні, який визначається на основі аналізу пропозицій на сайтах work.ua, rabota.ua або інших онлайн-ресурсах, які містять зазначену інформацію.

б. Витрати на заробітну плату не можуть перевищувати 70% від загальної суми кошторису, а один місячний розмір заробітної плати на одну штатну одиницю не може перевищувати еквівалент трьох тисяч (3000) доларів США. Розмір виплачених сум заробітних плат як категорії витрат розраховується на момент виплати (нарахована зарплата не підлягає фінансуванню).

с. Витрати на консультаційні послуги не можуть перевищувати 70% від загальної суми кошторису.

д. Витрати на обладнання, та/або устаткування для виробничих цілей, та/або науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (R&D) не можуть перевищувати 70% від загальної суми кошторису. Ліміт за цими витратами може бути збільшений за обґрунтованим зверненням заявника.

е. Витрати на просування продукту, маркетингу, підписок не повинні перевищувати 70% від загальної суми кошторису.

Проаналізувавши конкурсну документацію, ми сформуваємо низку рекомендацій для стартаперів, які планують брати участь у конкурсному відборі проектних пропозицій. Дотримання цих порад допоможе забезпечити ефективний відбір та управління ресурсами гранту, що підвищить шанси на отримання фінансування УФС:

– У резюме проекту чітко вкажіть, які товари/роботи/послуги ви обираєте та як це відповідає вашим цілям та планам розвитку проекту.

– Надайте обґрунтування вибору конкретних заходів, посилаючись на те, як вони сприяють досягненню ваших цілей.

– Ретельно розгляньте різних постачальників та виберіть того, хто найбільше відповідає вашим потребам та вимогам проекту.

– Встановіть чіткі критерії вибору, такі як якість, ціна, терміни постачання та інші параметри.

– Забезпечте доступність інформації про витрати, пов'язані з вибором товарів/робіт/послуг та постачальників.

– Зазначте у плані розвитку проекту, які фінансові ресурси будуть витрачені на кожен вибраний захід.

– Узгодьте з постачальниками та іншими сторонами, щоб будь-яка інформація про витрати та вибір постачальників була доступною для перевірки Фондом на будь-якому етапі дії договору про надання гранту.

– Переконайтеся, що при поданні звітів ви включаєте всю необхідну інформацію та документи, передбачені договором.

– Гарантуйте, що Фонд має доступ до всієї інформації, необхідної для перевірки витрат та вибору постачальників.

– Дотримуйтеся високих стандартів чесності та прозорості у всіх питаннях, пов'язаних із витратами та вибором постачальників.

– Регулярно сповіщайте Фонд щодо будь-яких змін у виборі товарів/робіт/послуг та постачальників, які можуть виникнути під час реалізації проекту.

Виконання цих рекомендацій сприятиме ефективному вибору та управлінню ресурсами гранту.

З метою оцінки процесу подачі проектних пропозицій на участь у грантовому конкурсі Фонду ми дослідили умови для заявників, що зазначені в документі «Загальні організаційні та процедурні засади проведення конкурсного відбору для надання заявникам безповоротної фінансової підтримки у формі грантів» [3] та виявили специфіку аплікування для заявників, що мають стартапи на стадіях Pre-seed та Seed. Розглянемо склад заявки для обох видів стартапів: «Анотація» (короткий опис проекту, за потреби – з демонстрацією MVP), «Команда» (опис команди), «Модель Проекту» (на основі методики lean canvas), «Аналіз конкурентів», «Аналіз ринку», «Кошторис», «Загальна інформація про Заявника», «План розвитку та кінцеві цілі». До Заявки додаються наступні документи: відеопрезентація та pitch deck (графічна презентація Заявника, яка буде використовуватися на Пітч), підтвердження прав інтелектуальної власності (за наявності), документ про отримання інвестицій, та/або грантових коштів, та/або державної допомоги за весь період діяльності Заявника (за наявності), документ, що підтверджує розмір доходу за останній рік діяльності Заявника.

Особливістю цієї грантової програми є алгоритм відбору проектів, який складається з таких етапів оцінювання:

1. Внутрішній комплаєнс. Відмінна особливість Програми – на цьому етапі Заявка може бути відправлена на доопрацювання, на що дається, як правило, п'ять календарних днів.

2. Експертне оцінювання. Експерти оцінюють Заявку у розрізі зазначених категорій. Кожна категорія оцінюється за шкалою від 0 до 5 балів, де 0 – відсутній рівень, 1 – низький рівень, 2 – рівень нижче середнього, 3 – середній рівень, 4 – рівень вище середнього, 5 – високий рівень. Загальна оцінка Заявки розраховується як середнє арифметичне значення оцінок, виставлених двома Експертами. Максимальна оцінка Заявки – 25.00 балів.

3. Пітч та оцінювання Конкурсною комісією. Пітч проводиться для Заявників із Проектами окремо на етапах Pre-seed та Seed. До участі в Пітчі допускаються 15 Заявників із Проектами на етапі Pre-seed та 15 Заявників із Проектами на етапі Seed, які за результатами Експертного оцінювання отримали найвищі бали та мають найвищий рейтинг. За результатами оцінювання всіх членів Конкурсної комісії визначається середня оцінка членів Конкурсної комісії. Максимальна оцінка Проекту Заявника – 25.00 балів.

4. Затвердження Наглядовою радою Фонду. Наглядова рада Фонду приймає рішення про фінансування Заявника більшістю голосів від загального складу Наглядової ради Фонду з урахуванням оцінювання Проекту Заявника Конкурсною комісією.

5. Укладення договору про надання гранту.

Проаналізувавши етапи конкурсного відбору проектів, а також критерії оцінювання, ми сформувавши низку рекомендацій для технологічних компаній, які планують брати участь у конкурсному відборі проектних пропозицій:

1. У заявці слід детально дотримуватися вказаних вимог та інструкцій Фонду.

2. У випадку можливості доопрацювання заявки робіть це протягом установленого терміну.

3. Вкажіть у заявці відомості, які яскраво відображають аспекти Ідеї, Ринку, Команди, Обґрунтованості витрат та Стратегії розвитку проекту.

4. Забезпечте чітку структуру та аргументацію, щоб зручно оцінювати ваш проект.

5. Якщо плануєте участь у пітчі, готуйте добре структуровану та переконливу презентацію.

6. Звертайте особливу увагу на пункти, які є ключовими для оцінювання, враховуючи критерії експертів.

7. Дотримуйтеся високих стандартів інформаційної та професійної якості у вашій заявці.

8. Забезпечте демонстрацію сильних сторін вашого проекту.

Ці рекомендації допоможуть заявникам оптимізувати свій процес участі у програмі та підвищити ймовірність успішного фінансування.

Навіть в умовах війни більшість технологічних компаній все ж працюють. Зважаючи на це, грантова підтримка стартап-екосистеми в Україні є вкрай необхідна. Роль УФС у даному процесі надзвичайно важлива. А його спільна грантова програма з WNISEF здатна якісно змінити хід розвитку технологічних компаній, які працюють у секторах: AR/VR, blockchain, медицині, енергетиці, фінтеху, штучного інтелекту, електронного уряду, legaltech та біотехнологій. Ефект від цієї грантової підтримки буде відчутний на рівні процесів стимулювання економічного зростання та посилення міжнародного іміджу України.

Висновки. Аналіз грантової програми Українського стартап-фонду і WNISEF продемонстрував, що для українських технологічних стартапів є актуальним інструмент фінансової підтримки, зокрема грантів у розмірі від 25 000 до 50 000 дол. Він надає можливість стартап-компаніям розвиватися та випускати на ринок нові або вдосконалені

технології, товари, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру. За умови дотримання організаціями-заявниками всіх критеріїв прийнятності грантової програми та розробки проекту за нашими рекомендаціями проектні пропозиції мають високі шанси бути гідно оціненими конкурсною комісією, яка приймає рішення про надання фінансування проектам. А як наслідок реалізації цих проектів очікується вагомий вплив на розвиток стартап-екосистеми, створення сприятливих умов для зростання даної галузі, формування позитивного інвестиційного іміджу технологічної індустрії України за кордоном. Поза увагою нашого дослідження залишилися конкретні аспекти результативності попередніх грантових програм УФС, які діяли з часу заснування Фонду. Подальші розвідки автора можуть стосуватися наслідків реалізації підтриманих проектів грантовими інструментами УФС в попередні періоди.

Література:

1. Сиротюк Г. Стартап як інноваційна форма ведення бізнесу. *Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва* : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. 24 травня 2023 р. Львів : ЛНУП, 2023. С. 108–111. URL: https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/908/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7_2023.pdf#page=108 (дата звернення: 07.02.2024).
2. До 50 000 дол. – грантова програма для українських технологічних компаній від Українського фонду стартапів та WNISEF. *Центр розвитку «ЧАС ЗМІН»*. URL: <https://chaszmin.com.ua/do-50-000-dol-grantova-programa-dlya-ukrayinskyh-tehnologichnyh-kompanij-vid-ukrayinskogo-fondu-startapiv-ta-wnisef/> (дата звернення: 17.02.2024).
3. Загальні організаційні та процедурні засади проведення конкурсного відбору для надання заявникам безповоротної фінансової підтримки у формі грантів. URL: <https://drive.google.com/file/d/1iLapou9kDv-6jzcCOh6ly0nXnlzL-zc/view> (дата звернення: 24.02.2024).
4. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про санкції». Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України. Опубліковано 14 серпня 2014. *Верховна Рада України*. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/96971.html> (дата звернення: 10.02.2024).
5. Левковець О. Розвиток стартап-екосистеми України: сучасний етап. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах* : матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції. 3 листопада 2023 року. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. С. 10–18. (Розвиток соціально-економічних систем мікро-, мезо- і макрорівня: конфлікт традиційних моделей та економічних реалій ХХІ століття). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42972/2/MNPK_2023_Levkovets_O-The_development_of_the_16-18.pdf (дата звернення: 06.02.2024).
6. Кобеля-Звір М.Я. Грантове фінансування венчурних фондів як інструмент розвитку інноваційного бізнесу і соціальних проектів в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. № 3 (70). С. 58–63. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/2636> (дата звернення: 25.02.2024).
7. Кобеля-Звір М.Я. Основні підходи до визначення поняття гранту. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 16–21. URL: <https://journals.kyumu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/57> (дата звернення: 18.02.2024).
8. Демчишак Н.Б., Хильченко М.О. Стартап-екосистема: інституційні та фінансові аспекти стимулювання розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. С. 5–13. URL: <http://www.investplan.com.ua/?or=1&z=7514&i=0> (дата звернення: 11.02.2024).
9. Дмитрієва О. Тенденції розвитку інноваційного підприємництва та стартап проектів в Україні. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2022. № 28. С. 104–118. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/260755> (дата звернення: 3.02.2024).
10. УФС. Український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua/> (дата звернення: 06.02.2024).
11. BRAVE1. Кластер підтримки Defense Tech розробок в Україні. URL: <https://brave1.gov.ua/> (дата звернення: 24.02.2024).
12. Commission announces partners in European Innovation Council action to support the Ukrainian deep tech community. *European Innovation Council*. URL: https://eic.ec.europa.eu/news/commission-announces-partners-european-innovation-council-action-support-ukrainian-deep-tech-2023-05-10_en (дата звернення: 08.02.2024).
13. DOU Day. URL: <https://jobs.dou.ua/salaries> (дата звернення: 14.02.2024).
14. Western NIS Enterprise Fund. URL: <https://wnisef.org/uk/> (дата звернення: 27.02.2024).

References:

1. Syrotiuk H. (May 24, 2023) Startup iak innovatsijna forma vedennia biznesu [Startup as an innovative form of business]. *Orhanizatsijno-ekonomichni ta sotsial'ni skladovi rozvytku pidprijemnytstva: materialy II Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Lviv: LNUP, pp. 108–111. Available at: https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/908/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7_2023.pdf#page=108 (accessed February 7, 2024).
2. Do 50 000 dol. – hrantova prohrama dlia ukrains'kykh tekhnolohichnykh kompanij vid Ukrains'koho fondu startapiv ta WNISEF [Up to 50,000 dollars. – a grant program for Ukrainian technology companies from the Ukrainian Startup Fund and WNISEF]. *Tsentr rozvytku "ChAS ZMIN"*. Available at: <https://chaszmin.com.ua/do-50-000-dol-grant-ova-programa-dlya-ukrayinskykh-tehnologichnykh-kompanij-vid-ukrayinskogo-fondu-startapiv-ta-wnisef/> (accessed February 17, 2024).
3. Zahal'ni orhanizatsijni ta protsedurni zasady provedennia konkursnoho vidboru dlia nadannia zaiavnykam bezpovrotnoi finansovoi pidtrymky u formi hrantiv [General organizational and procedural principles of competitive selection to provide applicants with irrevocable financial support in the form of grants]. Available at: <https://drive.google.com/file/d/1iLapou9kDv-6jzcCOh6ly0xnzlzzl-zc/view> (accessed February 24, 2024).
4. Verkhovna Rada Ukrainy ukhvalyla Zakon "Pro sanktsii". Informatsijne upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy. Opublikovano 14 serpnia 2014 [The Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law "On Sanctions". Information Department of the Apparatus of the Verkhovna Rada of Ukraine. Published on August 14, 2014]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/96971.html> (accessed February 10, 2024).
5. Levkovets' O. (November 3, 2023) Rozvytok startap-ekosystemy Ukrainy: suchasnyj etap [Development of startup ecosystem of Ukraine: modern stage]. *Formuvannia mekhanizmu zmitsnennia konkurentnykh pozytsij natsional'nykh ekonomichnykh system u hlobal'nomu, rehional'nomu ta lokal'nomu vymirakh: materialy XI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Ternopil : FOP Palianytsia V.A., pp. 10–18. (Rozvytok sotsial'no-ekonomichnykh system mikro-, mezo- i makrorivnia: konflikt tradytsijnykh modelej ta ekonomichnykh realij XXI stolittia). Available at: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42972/2/MNPK_2023_Levkovets_O-The_development_of_the_16-18.pdf (accessed February 6, 2024).
6. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Hrantove finansuvannia venchurnykh fondiv iak instrument rozvytku innovatsijnoho biznesu i sotsial'nykh proektiv v Ukraini [Grant financing of venture funds as a tool for the development of innovative business and social projects in Ukraine]. *Naukovi pratsi Mizhrehional'noi Akademii upravlinnia personalom. Ekonomichni nauky*, no. 3 (70), pp. 58–63. Available at: <https://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/2636> (accessed February 25, 2024).
7. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia hrantu [Basic approaches to defining the concept of a grant]. *Kyivs'kyj ekonomichnyj naukovyj zhurnal*, no. 2, pp. 16–21. Available at: <https://journals.kymu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/57> (accessed February 18, 2024).
8. Demchyshak N. B., Khy'l'chenko M. O. (2021) Startup-ekosystema: instytutysijni ta finansovi aspekty stymuliuвання rozvytku v Ukraini [Startup ecosystem: institutional and financial aspects of stimulating development in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 13-14, pp. 5–13. Available at: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7514&i=0> (accessed February 11, 2024).
9. Dmytriieva O. (2022) Tendentsii rozvytku innovatsijnoho pidprijemnytstva ta startap proektiv v Ukraini [Trends in the development of innovative entrepreneurship and startup projects in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy rozvytku pidprijemnytstva*, no. 28, pp. 104–118. Available at: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/260755> (accessed February 3, 2024).
10. UFS. Ukrains'kyj fond startapiv [UFS. Ukrainian startup fund]. Available at: <https://usf.com.ua/> (accessed February 6, 2024).
11. BRAVE1. Klaster pidtrymky Defense Tech rozrobok v Ukraini [BRAVE1. Defense Tech development support cluster in Ukraine]. Available at: <https://brave1.gov.ua/> (accessed February 24, 2024).
12. Commission announces partners in European Innovation Council action to support the Ukrainian deep tech community. *European Innovation Council*. Available at: https://eic.ec.europa.eu/news/commission-announces-partners-european-innovation-council-action-support-ukrainian-deep-tech-2023-05-10_en (accessed February 8, 2024).
13. DOU Day. Available at: <https://jobs.dou.ua/salaries> (accessed February 14, 2024).
14. Western NIS Enterprise Fund. Available at: <https://wnisef.org/uk/> (accessed February 27, 2024).

Стаття надійшла до редакції 01.03.2024 р.